

ČESKOSASKÉ ŠVÝCARSKO NA SEZNAM PŘÍRODNÍHO DĚDICTVÍ UNESCO?

EXPERTNÍ NÁVŠTĚVA PROF. PAULA WILLIAMSE

HANDRIJ HÄRTEL

V POSLEDNÍCH LETECH JE POMĚRNĚ HOJNĚ DISKUTOVANÝM TÉMATEM POTENCIÁL ČESKÉ PŘÍRODY PRO EVENTUÁLNÍ NOMINACI NA SEZNAM PŘÍRODNÍHO DĚDICTVÍ UNESCO. PODOBNĚ JAKO V JINÝCH ZEMÍCH JE TOMU TAK PROTO, ŽE NOMINACE NA SEZNAM UNESCO VZNIKAJÍ STÁLE ČASTĚJI INICIATIVOU ZDOLA, Z REGIONŮ. NENÍ ŽÁDNÝM TAJEMSTVÍM, ŽE PRIMÁRNÍ MOTIVACÍ ÚVAH O NOMINACI ČASTO NENÍ POTŘEBA ZAJIŠTĚNÍ VYŠŠÍ OCHRANY DANÉHO ÚZEMÍ, ALE SPÍŠE SNAHA O ZVÝŠENÍ ATRAKTIVITY DANÉ LOKALITY PRO CESTOVNÍ RUCH.

Ing. HANDRIJ HÄRTEL, Ph.D.
Na Správě Národního parku České
Švýcarsko se mj. dlouhodobě zabývá
vegetací a ochranou pískovcových
oblastí střední Evropy. Na
Přírodovědecké fakultě UK v Praze
přednáší předmět Ochrana biodiverzity.

Spolu s tím, jak na seznamu UNESCO neustále přibývá kulturních, přírodních nebo smíšených památek, roste adekvátně i potřeba důsledně dbát na jejich reprezentativní výběr a na zachování vysokého standardu kvality. Tendence ke značnému nárůstu nominací v posledních letech, a s tím logicky spojený nárůst zamítnutých nominací, vedly Výbor pro světové dědictví (*World Heritage Committee*) k formulaci Globální strategie pro vyvážený, reprezentativní a důvěryhodný

Seznam světového dědictví (*Global Strategy for a Balanced, Representative and Credible World Heritage List*). Tato strategie zajišťuje, že seznam i v budoucnu bude zahrnovat skutečně pouze nejvýznamnější světové kulturní a přírodní památky. Tím je ovšem zároveň ztížen přístup zejména pro potenciální evropské lokality, neboť ty představují společně s ruskými lokalitami téměř polovinu dosud zapsaných lokalit na seznam. V případě potenciálních lokalit přírodního

Prof. Paul Williams při exkursi na Pravčickou bránu. Foto Tomáš Salov

dědictví je tato situace navíc ztížena skutečností, že Evropa představuje kontinent s největším ovlivněním přírody lidskou kulturou, takže ve srovnání s jinými kontinenty zde nacházíme jen zlomek nedotčených nebo velmi málo dotčených přírodních území. To je i důvodem, proč Česká republika nemá dosud na seznamu UNESCO zapsanou ani jednu přírodní památku.

Jednou z často diskutovaných lokalit je v této souvislosti Českosaské Švýcarsko. Aby bylo možné do určité míry uzavřít dlouholeté diskuse na toto téma a uvést na pravou míru různé pochybnosti o reálných šancích, resp. vhodnosti nominace, proběhla ve dnech 12. - 18. září 2014 v Českosaském Švýcarsku expertní návštěva prof. Paula Williamse (na základě doporučení IUCN) k tématu posouzení reálných šancí úspěšné nominace Českosaského Švýcarska na seznam

Odborný doprovod akce zajistila Správa NP ve spolupráci s experty z akademických pracovišť v ČR i Sasku. Součástí programu byla návštěva nejen významných míst Českosaského Švýcarska (Pravčická brána, soutěsky Kamenice, Vysoký Sněžník, Tiské stěny, Bastei, Großer Winterberg, Königstein aj.), ale také přednášky a diskusní semináře k tématu světového dědictví UNESCO a k pískovcovým oblastem.

Akce byla úspěšná v tom smyslu, že se ukázalo, jak užitečný je vnější a nezávislý pohled světově uznávaného experta, který pomohl ukázat silná místa ochrany přírody v Českosaském Švýcarsku (kvalitní příhraniční spolupráce, komunikace s obcemi a veřejností aj.), stejně jako limity, které případná nominace Českosaského Švýcarska mezi přírodní památky světového dědictví UNESCO zjevně má. Tyto poznatky a zkušenosti

figuruje řada pískovcových oblastí, často velmi spektakulárních dimenzí. Pokud by vůbec měla být nominace Českosaského Švýcarska uvažována, pak ve formě sériové lokality, která by zahrnovala nejen vybraná místa Českosaského Švýcarska, ale i dalších pískovcových území v rámci geologické jednotky tzv. české křídové pánve (severní polovina Čech s přesahy na saskou a polskou stranu).

Výsledky plynoucí ze zprávy prof. Williamse jsou tak ve shodě se „Studii posouzení potenciálu a vhodnosti nominace přírodních památek České republiky“ (Härtel et Sukeníková, eds., 2010), kterou na základě zadání MŽP zpracovala Agentura ochrany přírody a krajiny ČR. Tato studie konstatovala, že v případě lokality „Pískovcová území české křídové pánve“, tedy včetně Českosaského Švýcarska, je šance úspěšné nominace nízká, a to nejen z důvodu, že této lokalitě konkuruje existence řady dalších významných přírodních památek na seznamu UNESCO, chránících obdobný pískovcový fenomén, ale také proto, že zde hrozí střet současného poměrně intenzivního rekonstrukčního managementu v lesích NP České Švýcarsko s konzervativním přístupem ochrany přírodních památek UNESCO.

Jako možné alternativy zařazení Českosaského Švýcarska s podstatně vyšší šancí na úspěch je v reportu prof. Williamse uvedena kategorie Geopark UNESCO a kategorie Biosférická rezervace UNESCO, která již byla před časem ochranou přírody uvažována a je v ČR dobře zakotvena (celkem šest biosférických rezervací UNESCO v ČR). Diskuse se tedy vrací zpět na expertní úroveň, protože bez jasné odborné argumentace, která by byla schopna doložit, čím je geologický příběh Českosaského Švýcarska ojedinělý ve srovnání s jinými pískovcovými oblastmi světa, nemá záměr nominace další perspektivu. Rozhodování o dalším postupu by pak mělo být vedeno v prvé řadě na úrovni státních orgánů (ministerstev) příslušných zemí, až posléze v součinnosti s regionem. Je totiž zcela zřejmé, že bez participace německé, případně polské strany nemá další diskuse o záměru smysl.

Návštěva vyhlídky Kipphorn v Saském Švýcarsku (Paul Williams uprostřed). Foto Tomáš Salov

světového přírodního dědictví UNESCO. Akci organizačně zaštilily Ministerstvo životního prostředí, Ústecký kraj, Landratsamt Pirna, Správa NP České Švýcarsko a České Švýcarsko, o.p.s. Motivem akce bylo získat nezávislý názor světového experta v oblasti geologie. Paul Williams pochází z Anglie, většinu produktivního věku však působí na univerzitě v Aucklandu na Novém Zélandě a zúčastnil se řady obdobných misí pod patronátem organizace UNESCO.

mohou být velmi užitečné pro další úvahy a umožní vyhnout se situaci, kdy by bylo vynakládáno rozsáhlé úsilí a prostředky směrem, který by však neměl výraznou naději na úspěch.

Z oficiální zprávy zaslané prof. Williamsem po ukončení expertní mise vyplývá, že naděje na úspěšnou nominaci Českosaského Švýcarska jako přírodní památky UNESCO je okrajová („marginal“), a to zejména s ohledem na skutečnost, že na seznamu UNESCO již